

॥ कोबातीर्थमंडन श्री महावीरस्वामिने नमः ॥

॥ अनंतलब्धिनिधान श्री गौतमस्वामिने नमः ॥

॥ गणधर भगवंत श्री सुधर्मस्वामिने नमः ॥

॥ योगनिष्ठ आचार्य श्रीमद् बुद्धिसागरसूरीश्वरेभ्यो नमः ॥

॥ चारित्रचूडामणि आचार्य श्रीमद् कैलाससागरसूरीश्वरेभ्यो नमः ॥

आचार्य श्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर

पुनितप्रेरणा व आशीर्वाद

राष्ट्रसंत श्रुतोद्धारक आचार्यदेव श्रीमत् पद्मसागरसूरीश्वरजी म. सा.

जैन मुद्रित ग्रंथ स्केनिंग प्रकल्प

ग्रंथांक : १

श्री महावीर जैन आराधना केन्द्र

आचार्यश्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर
कोबा, गांधीनगर-श्री महावीर जैन आराधना केन्द्र
आचार्यश्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर
कोबा, गांधीनगर-३८२००७ (गुजरात)
(079) 23276252, 23276204
फेक्स : 23276249

Websiet : www.kobatirth.org

Email : Kendra@kobatirth.org

शहर शाखा

आचार्यश्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर
शहर शाखा
आचार्यश्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर
त्रण बंगला, टोलकनगर
परिवार डाइनिंग हॉल की गली में
पालडी, अहमदाबाद - ३८०००७
(079) 26582355

P 14022

P 14022

॥ श्री वणिहदसा सूत्रम् ॥

देवसूर तपागच्छ समाचारी संरक्षक-सुविहित सिध्दांत पालक
 बहुश्रुतोपासक-गीतार्थवर्य-चारित्र चूडामणि-आगमोद्धारक पूज्यपाद आचार्यदेवेश
 श्री आनंदसागर सूरेश्वरजी महाराजा संशोधित-संपादित ४५ आगमेषु

॥ श्रीवणिहदसाणं सूत्रं ॥

❁ आलेखन कार्य-प्रेरक-वाहक ❁

प्रवचन प्रभावक पू. आ.श्री हेमचन्द्रसागर सूरिजी म.सा. शिष्यरत्न पू. गणिवर्यश्री पूर्णचन्द्रसागरजी म.सा.

❁ आलेखन कार्यवाहक संस्था ❁

पूज्यपाद सागरजी महाराजा संस्थापित जैनानंद पुस्तकालय-सुरत

आलेखन कार्ये किंचित् संस्मरणाणि

* आलेखन कार्ये आशीवृष्टिकारका :

पू. गच्छा. आ. श्री सूर्योदयसागर सूरेश्वरजी म.सा.

पू. आ. श्री. नरेन्द्रसागर सूरेश्वरजी म.सा.

पू. आ. श्री अशोकसागर सूरिजी म.सा.

पू. आ. श्री जिनचन्द्रसागर सूरिजी म.सा.

पू. आ. श्री हेमचन्द्रसागर सूरिजी म.सा.

* आलेखन कार्ये लेखित् मार्गदर्शका :

पू. आ. श्री दोलतसागर सूरिजी म.सा.

पू. पं. श्री हर्षसागरजी म.सा.

पू. गणीश्री सागरचन्द्रसागरजी म.सा.

पू. गणी श्री नयचन्द्रसागरजी म.सा.

पू. गणी श्री अक्षयचन्द्रसागरजी म.सा.

पू. मुनि श्री लब्धिचन्द्रसागरजी म.सा.

माहिती दर्शक पत्र

■ आलेखन कार्ये सहयोग प्रदाता :

मुनिश्री आगमचन्द्रसागरजी म.सा.

श्राद्धगुण संपन्न श्री नरेन्द्रभाई मुक्तिलाल महेता (सूर्डगामवाला)

■ प्रथम संस्करण - सं. २०६१, का. सु.५.

■ कृति - २५०

■ कोऽधिकारी...?- श्रुत भाण्डागारं श्रमण प्रधान चतुर्विध संघाश्च

■ संग्राहकालय - जैनानंद पुस्तकालय, गोपीपुरा, सुरत।

■ व्यवस्थापका :

श्री उषाकांतभाई झवेरी- श्री नरेशभाई मद्रासी-श्री श्रेयस के. मर्चंट

■ आवास : निशा-१ १ले माले ,गोपीपुरा, काजीनुं मेदान,
तीनबत्ती, सुरत. दूरभाष - २५९८३२६(०२६१)

■ मुद्रण कार्यवाहक

श्री सुरेश डी. शाह (हेष्मा)-सुरत।

संपादक श्री

॥ પ્રાક્-કથન ॥

॥ કથ્ય અમ્હારિસા પાળી દુષમા-દોષ દુષિયા, હા; અણાહા કહં હૂન્તા...! ન હૂન્તો જહ્ જિણાગમો ॥

દુષ્મકાળે જિનાગમ-જિન પ્રતિમા ભવિયણ કું આધારા...!!

ભવાટવીમાં ભ્રમિત પ્રાણીને ભીમ મહાટવીમાંથી બહાર લાવનાર મિથ્યાત્વરૂપ અંધકારમાંથી પ્રકાશ તરફ ગતિ કરાવનાર શ્રુતજ્ઞાનની મહત્તા અદ્વિતીય કક્ષાની છે. શ્રુતજ્ઞાનનો મહીમા પરમ મનનીય અને માનનીય હોવાના કારણે પ્રભુ શાસનમાં પરમ આધાર ભૂત કરણ તરીકે ગણના કરી છે. આગમએ વીર પ્રભુની વાણી સ્વરૂપ છે.

આગમોની રચના કાળ :- પ્રભુ મહાવીર સ્વામીના શાસનની અપેક્ષાએ વીર નિર્વાણ સંવત પૂર્વે ૨૯, વિક્રમ સંવત પૂર્વે ૪૯૯ વર્ષે વૈશાખ સુદ એકાદશી દિને તારક તીર્થંકર પ્રભુ મહાવીર દેવની ત્રિપટીને પામી આઘ ગણધર અનંતલબ્ધિ નિધાન શ્રી ઈન્દ્રભૂતિ (ગૌતમસ્વામીજી) આદિ એકાદશ ગણધરોએ આગમોની રચના કરી તેજ ક્ષણે પ્રભુએ તેની યથાર્થતા-ગણાનુજ્ઞા-શાસનાનુજ્ઞા આદિના વાસકેપથી જાહેર કરી.

ગણધર ભગવંતના શિષ્યો-મુનિઓએ યથાયોગ્યતાનુસાર શિષ્ય-પ્રશિષ્યાદિ પરિવારને વિનયપૂર્વક શાસ્ત્ર નિર્દિષ્ટ વિધિ-મર્યાદા પૂર્વક ગુરુ પાસેથી મુખપાઠ રીતે દ્વાદશાંગીનો અભ્યાસ કરતા હતાં, લખીને કે લખેલ પુસ્તકો દ્વારા ભણવા અંગે તત્કાળે પરંપરા ન હતી.

પ્રથમ વાચના :- વીર પ્રભુના નિર્વાણબાદ તેમની પટ્ટ પરંપરામાં પાંચમા કેવલી તરીકે પ્રસિધ્ધ શ્રી ભદ્રબાહુ સ્વામીજીના સમયમાં વિષમકાલના બલના પ્રભાવે ભયંકર બાર વર્ષીય દુકાલ પડ્યો સાધુઓ અનુકૂળતા મુજબ વેર વિખેર થયાં, સાથો સાથ વીર નિ. સં. ૧૫૫ લગભગમાં નંદવંશના સામ્રાજ્યનો પલટો થયો, દેશમાં ભયંકર આંધી વ્યાપી, જૈન શ્રમણોના વિહારના કેન્દ્રરૂપ મગધદેશની

॥ પ્રાક્-કથન ॥

૧

સંપાદક શ્રી

રાજધાની પટણા અને પંજાબ વચ્ચેના પ્રદેશો ભીષણ પરિસ્થિતિમાં મૂકાયા, શ્રમણ સમુદાયના વિખરાઈ જવાથી આગમોનું પઠન-પાઠન ખુબ જ અવ્યવસ્થિત થયું, જ્ઞાની પુરૂષોમાંથી કેટલાયે સ્વર્ગે પધાર્યા, મુખપાઠની પદ્ધતિ પર એક જબરદસ્ત ધક્કો લાગ્યો પરિસ્થિતિને સુધારવા વીર નિ. સં.-૧૬૦ લગભગમાં પાટલીપુત્ર નગરે (પટના-બિહાર) શ્રી સ્થુલભદ્ર સ્વામીની અધ્યક્ષતામાં શ્રમણસંઘ એકત્રિત થયો, ગીતાર્થોની સલાહ મુજબ દ્વાદશાંગીની સંકલના વ્યવસ્થિત કરવાનો પ્રયાસ કર્યો, પ્રાયઃ આ પ્રથમ આગમ વાચના થઈ તેનું નામ ‘ શ્રી દ્વાદશાંગ-શ્રુતસંકલન’ નામે પંકાયનો ઇતિહાસ મળે છે.

દ્વિતીય વાચના :- તેમના પછી જિનકલ્પીના અભ્યાસક આર્ય મહાગિરીજીના ગુરૂ ભ્રાતા પૂ. આ. શ્રી આર્ય સુહસ્તિ સૂરિ પ્રતિબોધિત પ્રભુ શાસનના ચરમ ભક્ત સમ્રાટ સંપ્રતિએ ઉજ્જૈનમાં આર્ય સુહસ્તિ મ. ને વિનંતી કરી તેમના સાનિધ્યમાં વીર નિ. સં. ૨૪૫ થી ૨૮૧ના વર્ષોમાં જિનાગામની સાચવણી સુરક્ષિત રહે તેવા યથાર્થ પ્રયાસો કર્યા, પઠન-પાઠનની વ્યવસ્થામાં આવેલી ખામીને દૂર કરી જેથી આ બીજી વાચનાનું નામ ‘ આગમ સંરક્ષણ વાંચના’ દૃષ્ટિ ગોચર થાય છે.

તૃતીય વાચના :- મૌર્ય રાજવંશીઓનો સેનાપતિ પુષ્યમિત્રે રાજદ્રોહ કરી રાજા બન્યો ધર્માધ બનેલા સમ્રાટ સંપ્રતિની શાસન પ્રભાવનાને નામ શેષ કરવા તેણે જૈન શ્રમણો તથા બૌદ્ધ શ્રમણોના શિરચ્છેદ કરાવી કાળો કેર વર્તાવ્યો, સાધુઓ પ્રાણ રક્ષાર્થે કલિંગ દેશ તરફ ચાલ્યા ગયા, કલિંગાધિપતિ મહામેઘવાહન ખારવેલ મહારાજા પરમ જૈન હતાં. આ પ્રમાણે પ્રાણ બચાવવાની વ્યથામાં જિનાલયો તથા, આગમ પઠન-પાઠનની વ્યવસ્થાને જબરદસ્ત હાની થવા પામી, કલિંગ દેશના રાજા ભિક્ષુરાય ખારવેલે તેનો પરાજય કરી ફરી જીવંત કરવા પ્રયાસ કર્યો વીરનિ. સં. ૩૦૦ થી ૩૩૦ સુધીના મધ્યાહ્ન કાલમાં મુનિ સમ્મેલનમાં જિનકલ્પિની તુલના કરનાર પૂ.આ. મહાગિરીના શિષ્યો-પ્રશિષ્યો આ. બલિસ્સહ સૂ.મ. આ. દેવાચાર્ય, આ. ધર્મસેન વિગેરે ૨૦૦ શ્રમણો, આ. સુસ્થિત સૂરિ વગેરે સ્થવિર કલ્પિ ૩૦૦ શ્રમણો, આર્યા પોઈણી વિગેરે ૩૦૦ શ્રમણીઓ, સીવંદ, ચૂર્ણક, સેલગ વગેરે ૭૦૦ શ્રાવકો અને પૂર્ણ મિત્રાહિ ૭૦૦ શ્રાવિકા દ્વારા ત્રીજી આગમ

વાયનામાં અગિયાર અંગો અને દશ પૂર્વોના પાઠોને વ્યવસ્થિત કરવામાં આવ્યા.

ચતુર્થ વાચના :- કાલાધિન અંતિમ દશપૂર્વધર, બાલ વૈરાગી, અનુપમ સંવેગી શ્રી વજ્રસ્વામીએ અંતિમ સમયે સ્વ પટ્ટધર શ્રીવજ્રસેન સૂ.મ.ને ભયંકર દુકાલના ચરમ સમયની જાણમાં 'લાખ સોનેયા આપીને એક હાંડી ભાતની ચડશે તેના બીજા દિવસથી સુકાલ થશે' આ વાત જણાવી આવો ભયંકર દુકાલ વીર નિ. સં. ૫૮૦ થી ઉત્તર ભારતમાં વ્યાપ્ત થયો. જેમાં ગણો-કુલો-વાચકવંશો માત્ર નામશેષ થઈ ગયા. આગમ વારસો ટકાવનાર મુનિપુંગવોની સંખ્યા જૂજ થઈ ગઈ કાળ-બળ ક્ષયે ધારણા શક્તિની અનુકૂલતા પ્રમાણે પણ જો આગમનું સંકલન કરવામાં નહીં આવે તો રહ્યા સાધુઓ પણ રહેલા આગમના વારસાને સાચવવા સમર્થ ન નિવડી શકે માટે ભવિષ્યના અલ્પશક્તિવાળા પણ મેઘાવી સાધુઓને રાખવામાં વિષયાનુસંધાન દ્વારા સુગમતા સાંપડે તેથી સમકાલીન અન્ય પ્રભાવક આચાર્યોની સંમતિ લઈ શ્રી આર્યરક્ષિત સૂરિ મ. ચાર અનુયોગની વ્યવસ્થા કરી. આગમોને ચિરંજીવ બનાવ્યા વીર નિ. સં. ૫૮૨ લગભગમાં દશપુર (મંદસૌર) (માલવા) નગરે ચોથી વાચના થઈ.

પંચમ વાચના :- વીર સં. ૮૩૦ થી ૮૪૦ લગભગમાં પૂ. આ. સ્કંદિલ સૂરિએ ઉત્તરાપથના મુનિઓને મથુરામાં તથા નાગેન્દ્રવંશીય પરમ પ્રભાવક શ્રી હિમવંત ક્ષમા શ્રમણના શિષ્ય આ. શ્રી નાગાર્જુન સૂરિએ દક્ષિણાપથના મુનિઓને વલભીમાં આગમોની સંકલના કરવા એકઠા થયા કીંતુ તે સમયની દેશગત અંધાધુંધીના કારણે એક જ સાથે ભિન્ન-ભિન્ન સ્થળે આગમવાચનાઓ કરી ભવિષ્યમાં માથુરી અને વલભીવાચનાઓના પાઠ ભેદોનું સમન્વય સહજ થઈ જશે આ હેતુપૂર્વક પાંચમી વાચના કરી.

ષષ્ઠી વાચના :- તેજ ભાવનાઓ અનુસાર માથુરી વાચનાના વારસદાર આ. શ્રી દેવદ્વિગણી ક્ષમાશ્રમણે તથા વલભીવાચનાના વારસદાર આ. શ્રી કાલક સૂરિએ ભેગા મળી. શ્રમણ સંઘને એકત્રિત કરી, કાલકમે વિણસી જતા આગમના ખજાનાને સ્થાયી બનાવવાના શુભ આશયથી શ્રી શત્રુંજ્યાધિષ્ઠાયક શ્રી કપર્દીયક્ષ આદિ દૈવીક સહાયકથી ૫૦૦ આચાર્યાદિઓએ મળી વલભીપુર(વળા સૌરાષ્ટ્ર)માં

પુસ્તકારૂઢ રૂપ આગમ વાચના કરી, આ વાચનામાં ચોરાશી આગમોનું વ્યવસ્થિત સંકલન તાડપત્રના પાના ઉપર લિપિબધ્ધ કરી આગમોને પુસ્તકારૂઢ કરવાનું કાર્ય સાધુ ભગવંતોએ કર્યું. તેમજ અન્ય મહત્વના ગ્રંથોનું પુસ્તકાલેખન કાર્ય થયેલ, ત્યારબાદ સાધુ સત્યમિત્ર સ્વર્ગે ગયા અને વીર નિ. સં. ૧૦૦૦માં વર્ષે પૂર્વજ્ઞાનનો વિચ્છેદ થયો તેમ મનાય છે.

પ્રભુવીરના શાસનમાં ઉપરોક્ત ‘છ’ વાચનાઓના માધ્યમે ૧૦૦૦ વર્ષના ગાળામાં થયેલ શ્રુતોધ્ધારનો ઇતિહાસ મોજૂદ છે. ત્યાર પછી ૧૫૦૦ વર્ષ સુધી આગમ વાચનાનો કે શ્રુતોધ્ધારનો કોઈ ઉલ્લેખ નથી મળતો.

તેમજ વિષમકાળના પ્રભાવથી ૧૦મી સદીની સમાપ્તિ કાળથી શિથિલાચારની વૃદ્ધિ થવાથી આગમિક જ્ઞાનની પરંપરા સુવિહિત ગીતાર્થ, આચાર સંપન્ન શ્રમણોના હાથમાં રહી નહીં પરિણામે હસ્તલિખિત પ્રતોમાં રહેલ આગમો અધિકારીને પણ મળવા દુર્લભ બન્યા.

છેવટે વીસમી સદીના ઉત્તરાર્ધના પ્રારંભકાળે સુવિહિત સંવેગી સાધુઓમાં આચાર નિષ્ઠા, વિશિષ્ટ વૈરાગ્યની પ્રબલ ભૂમિકા આદિ સુદૃઢ હોવા છતાંય આ બધાને ટકાવવા માટેના જરૂરી સંજોગો ન મળતાં આગમિક જ્ઞાનની માત્રા પઠન-પાઠનુની શાસ્ત્રીય પરંપરા સુરક્ષિત ન રહી શકવાના કારણે ખુબ જ અલ્પ માત્રામાં રહેવા પામી

આવા અવસરે શ્રમણસંઘની ૧૮ પ્રસિધ્ધ શાખાઓમાં વધુ પ્રભાવશાળી ‘સાગરશાખા’ના અદ્વિતીય પ્રતિભા સંપન્ન પ્રૌઢધીષણશાલી અનેકવાદો કરી તપાગચ્છની વિજય પતાકા ફેલાવનાર પૂ. મુનિરાજ શ્રી ઝવેરસાગરજી. મ.જ્ઞા. એક માત્ર શિષ્ય નવ માસના ટૂંકા ગાળાનો જ ગુરૂ સહવાસ છતાં પૂર્વજન્મની આરાધનાના બળે એકલે હાથે ન્યાય-વ્યાકરણ, આગમટીકા આદિ અનેક સાધના ગ્રંથોનું અગાધ વિદ્વત્તા પૂર્ણ જ્ઞાન મેળવી પૂ. ગુરૂદેવ શ્રી ઝવેરસાગરજી મ.ની આગમોની પારદંશ્વતાના વારસાને તે ગુરૂદેવશ્રીના અન્તિમ સમયના “ આગમો કા અભ્યાસ બરોબર કરના ” શબ્દ પાછળ રહેલ ઉંડા અંતરના આશિષના બળે આગમિક તલસ્પર્શી અગાધ માર્મિક જ્ઞાન આપ મેળે મેળવી વીર નિ. સં. ૨૪૪૦ વિ.સં. ૧૯૭૦માં કો’ક મંગલ યોઘડીએ જિનશાસનના એક મહાન ધુરંધર સમર્થક પ્રભાવક શાસ્ત્રોના પારગામી

આચાર્યભગવંતો વર્ષો જૂની શ્રમણસંઘની ફરજ અને જવાબદારી રૂપ આગમોના અણમોલ વારસાને સુરક્ષીત રાખવાના પ્રશ્ને ફરીથી ઉપસ્થિત કરી.

રાજ્યદ્વારી ઉપદ્રવો, ધર્મોધ ઝનૂન, બ્રિટીશ હકૂમત, જનતામાં ફેલાયેલ ક્રાન્તિકારી વિચારધારા, પશ્ચાત્ય કેળવણીના સંસ્કાર આદિ સંઘર્ષ કાળમાં પુસ્તકો પ્રતો મેળવવી અતિકઠીન હતી તે સમયે જુદા જુદા ખૂણે રહેલી હસ્તપ્રત-તાડપત્ર આદિ પરથી સંશોધન કરી જાત મહેનતે પ્રેસકોપીથી માંડીને સુધારવા સુધીની સંપૂર્ણ દેખરેખ જવાબદારીથી આગમ ગ્રંથોની મર્યાદિત પ્રતિઓ છપાવી સામુદાયિક વાચનાઓ વિ. સં. ૧૯૭૧થી ૧૯૭૭ સુધીમાં પાટણ-કપડવંજ-અમદાવાદ-સુરત આદિ ક્ષેત્રોમાં છ-છ મહીનાની વાચનાઓ ગોઠવી સેંકડો સાધુ-સાધ્વીઓને આગમોને વાંચવાની પરિપાટી આદિનો સંપૂર્ણ ખ્યાલ કરાવ્યો સાત સામુહિક વાચનાઓમાં ૨૬ ગ્રંથો વાંચ્યા તેમાં લગભગ ૨,૩૩,૨૦૦ શ્લોકની વાચના આપી તથા આગમ દિવાકર પૂ. મુનિશ્રીપુણ્યવિજયજી મ. આદિને પણ આ ક્ષેત્રે આગળ વધવા અંગૂલ નિર્દેશ કરી આ મહાપુરુષે શ્રુત સરિતાને ધોધમાર વહેતી કરી છે.

આ મહાપુરુષ તે પ્રાતઃ સ્મરણીય ગુજરાત-માલવા-રાજસ્થાન-બંગાલ- બિહાર આદિ અનેક ક્ષેત્ર સંઘો તથા સુરત સંઘના આમૂલચૂલ ઉપકારી, આગમોધ્ધારક ધ્યાનસ્થ સ્વર્ગસ્થ પ.પૂ. આચાર્યશ્રી આનંદસાગર સૂરીશ્વરજી મહારાજ જેઓ ' પૂ. સાગરજી મ.' ના લાડીલા, હૂલામણા નામથી પણ પ્રસિદ્ધ હતાં તેમના જ સંશોધિત આગમો અમને પ્રતાકારે પુર્ન મુદ્રિત કરાવવાનો લાભ પ્રાપ્ત થયો છે. તા.ક. વર્તમાન કાળે ગ્રન્થો, શાસ્ત્રો, સુવિહિત ઐત્થર્થ આચાર્ય ભગવંતો, ઈતિહાસકારો પાસેથી પ્રાપ્ત થતી માહિતી અનુસાર વીર નિર્વાણના ૧૦૦૦ વર્ષમાં છ-છ વાચના-સંકલન બાદ ૧૫૦૦ વર્ષ સુધીમાં આવું કોઈ કાર્ય થયેલ જણાતું નથી ત્યાર બાદ એકલા હાથે આપ બળે સૌ પ્રથમ આગમ ઉધ્ધારના ભગીરથ કાર્યને કરનાર ગુરુદેવને કોટી-કોટી વંદના...

॥ श्रीवणिहदसाणं सूत्रं ॥

जइ णं भंते!० उक्खेवओ, उवंगाणं चउत्थस्स वगस्स पुप्फचूलाणं अयमट्ठे पं० पंचमस्स णं भंते! वगस्स उवंगाणं वणिहदसाणं समणेणं भगवया जाव संपत्तेणं के अट्ठे पं०?, एवं खलु जंबू! जाव दुवालस अज्झयणा पं० तं० - निसढे माअनि वह वहे पगता जुत्ती दसरह दढरहे यो धणू महाधणू सत्तधणू नामे सयधणू य ॥ ५ ॥ जइ णं भंते! समणेणं जाव दुवालस अज्झयणा पं० पढमस्स णं भंते! उक्खेवओ, एवं खलु जंबू! तेणं कालेणं० बारवई नामं नगरी होत्था दुलावसजोयणायामा जाव पच्चक्खं देवलोयभूया उत्तपुरच्छिमे दिसीभाए एत्थ णं रेवयाए नामं पव्वए होत्था, तुंगे गगणतलमणुलिहंतसिहरे नाणाविहरुक्खगुच्छगुम्भलत्तावल्लीपरिगताभिरामे हंसमियमयूरकोंचसारसकागमयणसालकोइलकुलोववेते तडकडगवियरउज्झरपवालसिहरपउरे अच्छरगणदेवसंधविजाहरमिहुण- संनिचिन्ने निच्चत्थणाए दसारवरवीरपुरिसतेलोक्कबलवगाणं सोमे सुभाए पियदसणे सुरुवे पासादीए जाव पडिरूवे, तस्स णं रेवयगस्स पव्वयस्स अटूरसामंते एत्थ णं नंदणवणे नामं उज्जाणे होत्था सव्वोउयपुप्फ जाव दरिसणिज्जे, तत्थं णं नंदणवणे उज्जाणे सुरप्पियस्स जक्खस्स जक्खायतणे होत्था चिराईए जाव बहुजणो आगम्भ अच्छेति सुरप्पियं जक्खाययणं, से णं सुरप्पिए जक्खाययणे एगेणं

॥ श्रीवणिहदसाणं सूत्रं ॥

१

पू. सागरजी म. संशोधित

महता वणसंडेणं सव्वओ समंता संपरिक्खित्ते जहा पुण्णभदे जाव सिलावट्ठते, तत्थ णं बारवईए नयरीए कण्हे नामं वासुदेवे राया होत्था जाव पसासेमाणे विहरति, से णं तत्थ समुद्विजयपामोक्खाणं दसण्हं दसाराणं बलदेवपामोक्खाणं पंचण्हं महावीराणं उगसेणपामोक्खाणं सोलसण्हं राइसाहस्सीणं पज्जुण्णपामोक्खाणं अब्बुट्ठाणं कुमारकोडीणं संबपामोक्खाणं सट्ठीए दुदंतसाहस्सीणं वीस्सेणपामोक्खाणं एक्कवीसाए वीरसाहस्सीणं रुप्पिणिपामोक्खाणं सोलसण्हं देवी साहस्सीणं अणंगसेणापामोक्खाणं अणेगाणं गणियासाहस्सीणं अण्णेसिं च बहूणं राईसरजावसत्थवाहप्पभिईणं वेयड्डगिरिसागरमेरागस्स दाहिणड्डभरहस्स आहेवच्चं जाव विहरति, तत्थ णं बारवईए नयरीए बलदेवे नामं राया होत्था महया जाव रज्जं पसासेमाणे विहरति, तस्स णं बलदेवस्स रण्णो रेवई नामं देवी होत्था सोमाला जाव विहरति, तते णं सा रेवती देवी अण्णदा कदाई तंसि तारिसगंसि सयणिज्जंसि जाव सीहं सुमिणं पासित्ता पडिबुद्धा, एवं सुमिणदंसणपरिकहणं, कलातो जहा महाबलस्स, पन्नासतो, दातो पण्णासरायकण्णगाणं एगदिवसेणं पाणिं० नवरं निसडे नामं जाव उप्पि पासादे विहरति, तेणं कालेणं० अरहा अरिड्डनेमी आदिकरे दसधणूडं वण्णतो जाव समोसरिते, परिस्सा निग्गया, तते णं से कण्हे वासुदेवे इमीसे कहाए लब्धे समाणे हट्टतुडु० एत्तो य कुडुंबियपुरिसे सदावेति त्ता एवं वदासी खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया! सभाए सुहम्माए सामुदाणियं भेरिं तालेहि, तते णं ते कुडुंबियपुरिसा जाव पडिसुणिता जेणेव सभाए सुहम्माए सामुदाणिया भेरी तेणेव उवा० त्ता तं सामुदाणियं भेरिं महता २ सद्देणं तालेति, तते णं तीसे सामुदाणियाए भेरीए महता २ सद्देणं तालियाए समाणीए

॥ श्रीवण्हदसाणं सूत्रं ॥

२

पू. सागरजी म. संशोधित

समुद्रविजयपामोक्खा दसदसारा देवीओ जाव अणंगसेणापामोक्खा अणेगगणियासाहस्सीणं अन्ने य बहवे राईसर जाव सत्थवाहप्पभित्तो णहाया जाव पायच्छित्ता सव्वालंकारविभूसिया जहाविभवइड्डिसक्कारसमुदएणं अप्पेगइया हयगया जाव पुरिसवग्गुरापरिक्खित्ता जेणेव कण्हे वासुदेवे तेणेव उवा० ता करतल० कण्हं वासुदेवं जएणं विजएणं वद्धावेति, तते णं से कण्हे वासुदेवे कोडुंबियपुरिसे सदावेइ ता एवं वयासी खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया! आभिसेक्कं हत्थिरयणं पडिकप्पेह हयगयरहपवर जाव पच्चप्पिणंति, तते णं से कण्हे वासुदेवे० मज्जणघरे जाव दुरुढे अट्टट्टमंगलगा जहा कूणिए सेयवरचामरेहिं उद्धवमाणेहिं समुद्रविजयपामोक्खेहिं दसहिं दसारेहिं जाव सत्थवाहप्पभित्तीहिं सद्धिं संपरिवुडे सव्विड्डीए जाव रवेणं बारवइं नगरीं मज्झमज्झेणं जहा कूणिओ जाव पज्जुवासइ, तते णं तस्स निसढस्स कुमारस्स उप्पिं पासायवरगयस्स तं महता जणसदं च जहा जमाली जाव धम्मं सोच्चा निसम्म वंदइ नमंसइ ता एवं वदासी सदहामि णं भते! निगगंथं पावयणं जहा चित्तो जाव सावगधम्मं पडिवज्जति ता पडिगते, तेणं कालेणं० अरहओ अरिट्टनेमिस्स अंतेवासी वरदत्ते नामं अणगारे उराले जाव विहरति, तते णं से वरदत्ते अणगारे निसढंकुमारं पासति ता जातसद्धे जाव पज्जुवासमाणे एवं वयासी अहो णं भंते! निसढे कुमारे इट्ठे इट्ठरूवे कंते कंतरूवे एवं पिए मणुन्ने मणामे मणामरूवे सोमे सोमरूवे पियदंसणे सुरूवे, निसढे णं भंते! कुमारेणं अयमेयारूवा माणुयइड्डी किणालद्धा किणा पत्ता पुच्छा जहा सूरियाभस्स, एवं खलु वरदत्ता! तेणं कालेणं० इहेव जंबुदीवे भारहे वासे रोहीडए नामं नगरे होत्था रिद्धत्थिभियसमिदा महवत्ते उज्जाणे

मणिदत्तस्स जक्खस्स जक्खाययणे, तत्थ णं रोहीडए नगरे महब्बले नामं राया, पउमावई नामं देवी, अन्नया कदाइ तंसि तारिसगंसि सयणिज्जंसि सीहं सुभिणे एवं जम्भणं भाणियव्वं जहा महाबलस्स नवरं वीरंगतो नामं बत्तीसतो दातो बत्तीसाए रायवरकन्नगाणं पाणिं जाव ओगिज्जमाणे २ पाउसवरिसारत्तसरयहेमंतगिभ्वसंते छप्पि उऊ जहाविभवं संमाणेइ ता इठ्ठे सद्द जाव विहरति, तेणं कालेणं० सिद्धत्था नाम आयरिया जातिसंपन्ना जहा केसी नवरं बहुस्सुया बहुपरिवारा जेणेव रोहीडए नगरे जेणेव मेहवत्ते उज्जाणे जेणेव मणिदत्तस्स जक्खस्स जक्खाययणे तेणेव उवागते, अहापडिरूवं जाव विहरति, परिसा निग्गया, तते णं तस्स वीरंगतस्स महता जणसद्दं च जहा जमाली निग्गतो धम्मं सोच्चा जं नवरं देवाणुप्पिया! अम्मापियरो आपुच्छामि जहां जमाली निक्खंतो जाव अणगारे जाते जाव गुत्तबंभयारी, तते णं से वीरंगते अणगारे सिद्धत्थाणं आयरियाणं अंतिए सामाइयमादियाइं जाव एक्कारस अंगाइं अहिज्जति ता बहूइं जाव चउत्थ जाव अप्पाणं भावेमाणे बहुपडिपुण्णाइं पणयालीसवासाइं सामन्नपरियायं पाउणिता दोमासियाए संलेहणाए अत्ताणं झूसित्ता सवीसं भत्तसयं अणसणाए छेदित्ता आलोइय० समाहिपत्ते कालमासे कालं किच्चा बंभलोए कप्पे मणोरमे विमाणे देवत्ताए उववन्ने, तत्थ णं अत्थेगइयाणं देवाणं दस सागरोमाइं ठिई, तत्थ णं वीरंगयस्स देवस्स दस सागरोवमाइं ठिई पं०, से णं वीरंगते देवे तातो देवलोगाओ आउक्खएणं जाव अणंतं चयं चइत्ता इहेव बारवईए नयरीए बलदेवस्स रन्नो रेवईए देवीए कुच्चंसि पुत्तत्ताए उववन्ने, तते णं सा रेवती देवी तंसि तारिसगंसि सयणिज्जंसि सुभिणदंसणं जाव उप्पिं पासायवरगते विहरति, तं एवं खलु

वरदत्ता! निसढेणं कुमारेणं अयमेयारूवा ओराला मणुयइड्ढी लद्धा०, पभू णं भंते! निसढे कुमारे देवाणुप्पियाणं अंतिए जाव पव्वइत्तए?,
 हंता पभू, सेवं भंते! सेवं भते!, इइ वरदत्ते अणगारे जाव अप्पाणं भावेमाणे विहरति, तते णं अरहा अरिड्डनेमी अण्णदा कदाइ
 बारवतीओ नगरीओ जाव बहिया जणवयविहारं विहरति, निसढे कुमारे समणोवासए जाए अभिगतजीवाजीवे जाव विहरति, तते णं
 से निसढे कुमारे अण्णया कथाइ जेणेव पोसहसाला तेणेव उवा० ता जाव दब्भसंथारोवगते विहरति, तते णं तस्स निसढस्स कुमारस्स
 पुव्वरत्तावरत० धम्मजागरियं जागरमाणस्स इमेयारूवे अञ्जत्थिए०-धन्ना णं ते गामागरजावसंनिवेसा जत्थ णं अरहा अरिड्डनेमी
 विहरति, धन्ना णं ते राईसरजावसत्थवाहप्पभित्तिओ जे णं अरिड्डनेमिं वंदति नमंसति जाव पंजुवासति, जति णं अरहा अरिड्डनेमी
 पुव्वाणपुव्विं० नंदणवणे विहरेज्जा तेणं अहं अरहं अरिड्डनेमिं वंदिज्जा जाव पंजुवासिज्जा, तते णं अरहा अरिड्डनेमी निसढस्स कुमारस्स
 अयमेयारूवं अञ्जत्थियं जाव वियाणिता अट्टारसहिं समणसहस्सेहिं जाव नंदणवणे उज्जाणे०, परिसा निग्गया, तते णं निसढे कुमारे
 इमीसे कहाए लद्धे समणे हट्ठ० चाउग्घटेणं आसरहेणं निग्गते जहा जमाली जाव अम्मापियरो आपुच्छिता पव्वयिते अणगारे जाव
 गुत्तबंभयारी, तते णं से निसढे अणगारे अरहतो अरिड्डनेमिस्स तहारुवाणं थेराणं अंतिए सामाइयमाइयाइं एक्कारस अंगाइं अहिज्जति ता
 बहूइं चउत्थछट्ठ जाव विचित्तेहिं तवोकम्भेहिं अप्पाणं भावेमाणे बहुपडिपुण्णाइं नव वासाइं सामण्णपरियागं पाउणति ता बायालीसं
 भत्ताइं अणसणाए छेदेति ता आलोइयपडिक्कंते समाहिपत्ते आणुपुव्वीए कालगते, तते णं से वरदत्ते अणगारे निसढं अणगारं

कालगतं जाणित्ता जेणेव अरहा अरिद्विनेमी तेणेव उवा० ता जाव एवं वयासी एवं खलु देवाणुप्पियाणं अंतेवासी निसढे नामं अणगारे पगतिभद्दए जाव विणीए, से णं भंते! निसढे अणगारे कालमासे कालं किच्चा कहिं गते०?, वरदत्तादि! अरहा अरिद्विनेमी वरदत्तं अणगारं एवं वयासी एवं खलु वरदत्ता! ममं अंतेवासी निसढे नामं अणगारे पगइभद्दे जाव विणीए ममं तहारूवाणं थेराणं अंतिए समाइयमाइयाइं एक्कारस अंगाइं अहिजित्ता बहुपडिपुण्णाइं नव वासाइं सामण्णपरियागं पाउणित्ता बायालीसं भत्ताइं अणसणाए छेदेत्ता आलोइयपडिक्कंते समाहिपत्ते कालमासे कालं किच्चा उड्डं चंदिमसूरियगहनक्खत्ततारारूवाणं सोहम्पीसाणजावअच्चुते तिण्णि य अट्टारसुत्तरे गेविज्जविमाणावाससते वीतीवत्तिता सव्वट्ठसिद्धविमाणे देवत्ताए उववण्णे, तत्थ णं देवाणं तेत्तीसं सागरोवमाइं ठिई पं० से णं भंते! निसढे देवे तातो देवलोगाओ आउक्खएणं जाव अणंतरं चयं चइत्ता कहिं गच्छिहिति०?, वरदत्ता! इहेव जंबुदीवे महाविदेहे वासे उन्नाते नगरे विसुद्धपिडवसे रायकुले पुत्तताए पच्चायाहिति, तते णं से उम्मुक्कबालभावे विण्णयपरिणयमित्ते जोव्वणगमणुप्पत्ते तहारूवाणं थेराणं अंतिए केवलबोहिं बुज्झित्ता अगाराओ अणगारियं पव्वज्जिहिति, से णं तत्थ अणगारे भविस्सति ईरियासमिते जाव गुत्तबंभयारी, से णं तत्थ बहूहिं चउत्थछट्ठमदसमदुवालसेहिं मासद्धमासखमणेहिं विचित्तेहिं तवो कम्भेहिं अप्पाणं भावेमाणे बहूइं वासाइं सामण्णपरियागं पाउणिस्सति ता मासियाए संलेहणाए अत्ताणं झूसिहिति ता सट्ठिभत्ताइं अणसणाए छेदिहिति ता जस्सट्ठाए कीरति णगभावे मुंडभावे अण्हाणाए जाव अदंतवणाए अच्छत्ताए अणोवाहणाए फलहसेज्जा कट्ठसेज्जा केसलोए बंभचेरवासे

परधरपवेसे पिंडवायलद्धावलद्धे उच्चावया य गाभकंटया अहियासिज्जंति तमद्धं आराहेति ता चरिमेहिं उस्सासनिस्सासेहिं सिज्झिहिंति जाव सव्वदुक्खाणं अंतं काहिति, एवं खलु जंबू! समणेणं भगवया महा० जाव निक्खेवओ, इइ निसद्वज्जयणं १, एवं सेसावि एक्कारस अज्झयणा नेयव्वा संगहणीअणुसारेण अहीणमइरित्ता एक्कारससुव्वि । ३०॥ २-१२ वणिहदसा पंचमो वग्गो १२॥ निरयावलियासुयखंधो समत्तो, समत्ताणि उवंगाणि, निरयावलियाउवंगे णं एगो सुयखंधो पंच वग्गा पंचसु दिवसेसु उद्विस्संति, तत्थ चउसु दस २ उद्देसगा पंचमवग्गे बारस उद्देससगा । ३१ । श्रीनिरयावलिकाद्युपांगपञ्चकं सम्भत्तं ॥ प्र१ महावीर स्वामीनीपट्ट परंपरानुसार कोटीगण-वैरी शाखा-चान्द्रकुल प्रचंड प्रतिभा संपन्न, वादी विजेता परमोपास्य पू. मुनि श्री झवेरसागरजी म.सा. शिष्य बहुश्रुतोपासक-सैलाना नरेश प्रतिबोधक-देवसूर तपागच्छ-समाचारी संरक्षक-आगमोद्धारक पूज्यपाद आचार्य देवेश श्री आनंदसागर सूरेश्वरजी महाराजा शिष्य प्रौढ प्रतापी, सिद्धचक्रआराधक समाज संस्थापक पूज्यपाद आचार्य श्री चन्द्रसागर सूरेश्वरजी म.सा. शिष्य चारित्र चूडामणी, हास्यविजेता-मालवोद्धारक महोपाध्याय श्री धर्मसागरजी म.सा. शिष्य आगमविशारद-नमस्कार महामंत्र समाराधक पूज्यपाद पंन्यासप्रवर श्री अभयसागरजी म.सा. शिष्य शासन प्रभावक-नीडर वक्ता पू. आ. श्री अशोकसागर सूरिजी म.सा. शिष्य परमात्म भक्तिरसभूत पू. आ. श्री जिनचन्द्रसागर सू.म.सा. लघु गुरु भ्राता प्रवचन प्रभावक पू. आ. श्री हेमचन्द्रसागर सू.म. शिष्य पू. गणिवर्य श्री पूर्णचन्द्र सागरजी म.सा. आ आगमिक सूत्र अंगे सं. २०५८/५९/६० वर्ष दरम्यान संपादन कार्य भाटे महेनत करी प्रकाशक दिने पू. सागरजी म. संस्थापित प्रकाशन कार्यवाहक जैनानंद पुस्तकालय सुरत द्वारा प्रकाशित करेल छे.

प्रशस्ति

७

संपादक श्री

